

До спеціалізованої вченої ради ДФ 35.725.124
у Львівському державному університеті
внутрішніх справ
79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата юридичних наук, доцента
доцента кафедри медичного права факультету післядипломної освіти
Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

Терешко Христини Ярославівни

на дисертацію

Козолиса Андрія Романовича

на тему:

**«Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних
послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право» у галузі знань 08 «Право»

Актуальність обраної теми дисертаційної роботи. В умовах реформування цивільного законодавства особливого значення набуває вдосконалення правового регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України. Актуальність роботи зумовлюється щоденним зростанням кількості громадян України, які стають учасниками бойових дій, позаяк приймають участь у відбитті повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України. Більшість з них під час проходження військової служби або після звільнення з неї потребують короткочасної або довготривалої реабілітації: психологічної, медичної, соціальної та ін.

Сьогодні належна реабілітація учасників бойових дій після отриманих поранень є одним з елементом обороноздатності держави, яка щонайперше зацікавлена в якнайшвидшому їх відновленні та поверненні до несення служби.

Чинне законодавство містить лише фрагментарні норми щодо цивільно-

правового регулювання процесу реабілітації. Особливо викликає стурбованість відсутність чіткого розуміння системи захисту прав учасників бойових дій у разі не отримання, під час отримання не в повному обсязі або несвоєчасного отримання реабілітаційних послуг.

Цивільно-правові механізми повинні стати ефективним інструментом у захисті прав учасників бойових дій, які заслуговують на гідне відновлення, і це повинно гарантуватися державними актами.

Отже, вищенаведеним зумовлена актуальність обраної теми дисертації, а проведене автором дослідження містить вагомі теоретичні та практичні результати.

Ступінь обґрунтованості, достовірність та новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі. На підставі аналізу дисертації Козоліса А. Р. можна дійти висновку про те, що наукове дослідження автора є самостійним, оригінальним та цілісним. Це обумовлено насамперед тим, що завдання дослідження, методологія і методика роботи, її науковий інструментарій є обґрунтованими з точки зору існуючих вимог до наукових робіт такого рівня. Визначені в роботі завдання відповідають загальній меті наукової праці, що полягає комплексному системному аналізі теоретичних та практичних проблем щодо цивільно-правового регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України, а також виробленні науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання у зазначеній сфері відносин.

Для досягнення цієї мети були поставлені наступні завдання: дослідити поняття, правову природу та види цивільних відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України; проаналізувати джерела правового регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України; здійснити загальну характеристику підстав виникнення цивільних відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України; здійснити характеристику об'єктів цивільних відносин у сфері надання

реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України; охарактеризувати цивільно-правовий статус суб'єктів цивільних відносин в сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України; з'ясувати зміст цивільних відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України; дослідити методологічні засади цивільно-правової охорони, захисту та відповідальності за порушення прав у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України; проаналізувати способи захисту прав учасників бойових дій внаслідок військової агресії проти України у сфері надання реабілітаційних послуг; запропонувати загальні висновки з проблематики дослідження, а також теоретико-практичні рекомендації, спрямовані на вдосконалення правового регулювання цивільно-правових відносин в сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій.

Відповідно до мети, поставлених завдань, особливостей об'єкта та предмета дослідження у дисертаційній роботі цілком слушно використано систему існуючих загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, спрямованих на отримання об'єктивних та ґрунтовних результатів з позицій комплексного та системного підходів.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у тому, що вперше на дисертаційному рівні здійснено комплексне науково-теоретичне дослідження цивільно-правового регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України, за результатами якого зроблено висновки та запропоновано пропозиції з метою вдосконалення правового регулювання в означеній сфері.

Структура дисертації. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, зумовлений також раціональною та логічно узгодженою структурою дисертаційного дослідження. Його зміст складається із переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, поділених на вісім підрозділів, списку використаних джерел та додатків.

Дисертація є завершеним науковим дослідженням, виконаним відповідно до встановлених вимог.

Розділ I *«Загальнотеоретична характеристика цивільних відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України»* складається з трьох підрозділів та присвячений дослідженню концептуальних підходів до поняття та сутності відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України, аналізу джерел правового регулювання означеної сфери відносин, визначенню ролі договору про надання реабілітаційних послуг як основної підстави їх виникнення.

Розділ II *«Цивільно-правова характеристика елементів відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України»* присвячений характеристиці елементного складу означених правовідносин. Особливу увагу звернено на аналізі цивільно-правового статусу суб'єктів вказаних правовідносин у зв'язку із здійсненням учасниками бойових дій права на реабілітаційну допомогу. Досліджено права та обов'язки суб'єктів правовідносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України.

У Розділі 3. *«Охорона та захист прав учасників бойових дій внаслідок військової агресії проти України в сфері надання реабілітаційних послуг»* висвітлено методологічні засади цивільно-правової охорони, захисту та відповідальності за порушення прав у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України, охарактеризовано способи захисту їх прав. Автором запропоновано розглядати охорону прав учасників бойових дій внаслідок військової агресії проти України у сфері надання їм реабілітаційних послуг в широкому та вузькому значенні, запропоновано власне визначення поняття «захист прав учасників бойових дій внаслідок військової агресії проти України у сфері надання реабілітаційних послуг».

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях.

Основні результати наукового дослідження, сформовані авторські висновки та пропозиції висвітлено у 3 статтях, які опубліковано у наукових фахових виданнях України, а також у 4 тезах доповідей на науково-практичних заходах, які констатують апробацію результатів роботи. Наукові публікації автора дисертації свідчать про його послідовну роботу над розв'язанням поставлених наукових завдань.

Оцінка змісту дисертації та відповідність вимогам академічної доброчесності. Дисертація Козолиса А. Р. оформлена відповідно до нормативних вимог і стандартів, які передбачені для такого виду досліджень. Робота написана державною мовою з дотриманням наукового стилю, який оптимально поєднує складові представленого дослідження. Положення, висновки та пропозиції, що містяться в науковій праці характеризуються завершеністю, аргументованістю та послідовністю. Автор демонструє своє вміння викладати складні наукові концепції та проблеми, давати визначення базовим категоріям та поняттям.

Дисертаційне дослідження містить посилання на згадані дисертантом у тексті джерела інформації при використанні ідей, розробок, тверджень, дотримано положення законодавства про авторські права, надано повну та достовірну інформацію про результати наукової діяльності, а також використані методи дослідження. Вказане дозволяє зробити висновок про дотримання Козолисом А. Р. вимог академічної доброчесності.

Вивчення змісту дисертації дає можливість стверджувати, що сформульовані дисертантом пропозиції наукової новизни за результатами проведеного дослідження є доведеними та такими, які несуть у собі низку концептуальних висновків і рекомендацій, що мають теоретичне та практичне значення.

Дисертант, аналізуючи правову природу відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України, які виникають на підставі договору про надання реабілітаційних послуг, цілком слушно доходить висновку про їх цивільно-правовий характер (с. 35).

Запропоновано авторське визначення поняття договору про надання

реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України як правочин, за яким одна сторона (реабілітаційний заклад, реабілітаційна установа, інший заклад охорони здоров'я чи суб'єкт, який має право надавати реабілітаційну допомогу згідно із законодавством) зобов'язується за завданням другої сторони надати комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію функціонування та життєдіяльності осіб, які зазнають або можуть зазнати обмеження повсякденного функціонування у їхньому середовищі, а замовник чи інший суб'єкт у його інтересах зобов'язується оплатити надану послугу, якщо інше не встановлено договором або законом (с. 72).

Значну увагу автор приділяє аналізу джерел, які спрямовані на врегулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг. При цьому дисертант зауважує, що систему національних нормативно-правових джерел, утворено декількома групами актів різного рівня та юридичної сили. Перша група охоплює законодавство, що спрямоване на регулювання відносин з надання реабілітаційних послуг як елемент національної системи охорони здоров'я. Іншу групу нормативних джерел охоплюють спеціальні нормативно-правові акти, якими забезпечення надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України визначається як автономна система обслуговування прикріпленого контингенту (с. 46-49).

Дисертант стверджує, що у певних випадках здійснення права на реабілітаційну допомогу як складової права на охорону здоров'я має свої особливості, пов'язані із специфікою правового статусу окремих категорій осіб – учасників бойових дій внаслідок військової агресії проти України, позаяк реалізація їх права на доступ до медичної реабілітації дещо обмежена закладами відповідного відомчого підпорядкування. Відтак, автор вважає за необхідне наголосити, що належне організаційно-правове забезпечення єдиного медичного простору здатне уніфікувати підходи до надання реабілітаційних послуг, їх доступності та якості (с. 67).

Досліджуючи цивільно-правовий статус суб'єктів правовідносин у зв'язку із здійсненням учасниками бойових дій права на реабілітаційну допомогу, дисертант

виснує, що пацієнтів як учасників правовідносин з надання реабілітаційних послуг слід визнавати споживачами в розумінні Закону України «Про захист прав споживачів», а відтак наділяти їх всіма правами споживачів, передбаченими цим Законом (с. 86-87).

При цьому автор вважає за необхідне звернути увагу, що специфіка правового статусу учасників бойових дій внаслідок військової агресії проти України забезпечується наявністю низки додаткових пільг, реалізацією соціального та правового захисту, який гарантується державою шляхом закріплення окремих прав в сфері охорони здоров'я, як-от: безоплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування, першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках, першочергова госпіталізація (Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»). В частині надання реабілітаційних послуг йдеться про можливість скерування військових за наявності відповідного рішення військово-лікарської комісії на медико-психологічну реабілітацію за кордон (Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їхніх сімей») (с. 90-91).

Автором обґрунтовано, що перелік суб'єктів надання реабілітаційних послуг не обмежується виключно реабілітаційними закладами та реабілітаційними установами, а доповнюється й іншими суб'єктами, що можуть надавати медичні послуги. Суб'єкт надання реабілітаційних послуг може мати також право на здійснення послуг дотичних до надання медичної допомоги (медичних послуг). При цьому, як зауважує дисертант, реабілітаційні заклади, реабілітаційні установи, інші заклади охорони здоров'я стають суб'єктами медичних правовідносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України за наявності: а) укладеного з пацієнтом договору про надання реабілітаційних послуг (незалежно від способу укладення договору); б) організаційної єдності та наявності відокремленого майна, прямо або опосередковано призначеного для надання реабілітаційних послуг; в) держаної реєстрації в установленому законом порядку; г)

ліцензії на провадження медичної практики; д) належної, підтвердженої документально кваліфікації в персоналу, що безпосередньо надаватимуть реабілітаційні послуги (с. 91-98).

Пацієнт – учасник бойових дій як сторона у зобов'язанні з надання реабілітаційних послуг наділяється широким спектром способів захисту свого порушеного права. При цьому, на слушне переконання автора, у будь-якому випадку застосування кожного з таких способів захисту має ґрунтуватися на загальних принципах зобов'язального права – в т. ч. обов'язковості цивільно-правового договору для його сторін, а також на оцінці обраного способу захисту з точки зору відповідності принаймні вказаному принципу (с. 185).

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи. В результаті здійсненого дослідження сформульовано низку висновків, пропозицій та рекомендацій, які можуть бути використані: у науково-дослідній діяльності – як методологічне підґрунтя для наступних науково-теоретичних розвідок при дослідженні цивільно-правового регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України; у нормотворчій діяльності – при вдосконаленні чинного законодавства у досліджуваній сфері відносин; в освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Цивільне право України», «Особисті немайнові права особи», «Договірне регулювання надання медичних послуг», «Проблеми регулювання приватних відносин в Україні», під час підготовки навчально-методичних і дидактичних матеріалів.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи. Загалом, позитивно оцінюючи дисертацію Козолиса А. Р., необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії:

1. Дисертант підтримує неодноразово висловлену серед науковців та практиків пропозицію щодо прийняття Медичного кодексу України. При цьому під час прилюдного захисту хотілося б почути додаткові аргументи автора на користь

доцільності здійснення правового регулювання відносин щодо надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій в межах окремого розділу вказаного кодифікованого акта.

2. Як зазначає здобувач, нормативні положення в сфері регулювання відносин з надання реабілітаційних послуг декларують єдиний підхід та участь в наданні реабілітаційної допомоги учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України як відомчих, так і цивільних закладів охорони здоров'я. Разом з тим потребує додаткового пояснення питання існування диференційованих підходів до механізмів реалізації права на реабілітаційну допомогу учасниками бойових дій залежно від наявності/відсутності факту їх перебування на військовій службі.

3. Досліджуючи особливості цивільно-правового захисту прав учасників бойових дій в сфері надання їм реабілітаційних послуг, автор диференціює способи захисту прав пацієнтів з таким статусом на «легальні», тобто ті, що закріплені в Цивільному кодексі України та які підлягатимуть до застосування незалежно від їх фіксації у таких правочинах, так і, на основі принципу свободи договорів, та «власні» ефективні способи, зумовлені специфікою послуг, особливостями суб'єктного складу тощо. При цьому підлягає уточненню положення щодо того, які способи захисту прав учасників бойових дій можна віднести до категорії «власних».

Водночас висловлені зауваження загалом стосуються дискусійних аспектів аналізованих проблем, не знижують належний науково-теоретичний рівень проведеного дослідження та не піддають сумніву основні наукові результати, отримані автором. Дисертація є самостійною, завершеною науковою роботою та містить нові науково обґрунтовані теоретичні результати проведених здобувачем досліджень, які мають істотне наукове значення, що свідчить про особистий внесок дисертанта в юридичну науку.

Загальний висновок. Таким чином, вказане дає підстави констатувати, що дисертація Козолиса Андрія Романовича на тему «Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України», представлена на здобуття ступеня доктора

філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор – КОЗОЛИС Андрій Романович за результатами успішного публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня доктор філософії у галузі знань 08 Право зі спеціальності 081 Право.

Офіційний опонент

**доцент кафедри медичного права
факультету післядипломної освіти
Львівського національного медичного
університету імені Данила Галицького
кандидат юридичних наук, доцент**



Христина ТЕРЕШКО

Підпис к. ю. н., доцента Терешко Христини Ярославівни посвідчую

**Вчений секретар ДНП «Львівський національний медичний
університет імені Данила Галицького»
к. філол. н., доцент С. П. Ягело**

